

СЪЛЗИТЕ НА СВЕТИ ЛАВРЕНТИЙ

На Гаро Кеш

Момчето приближи портата на дома си, обърна се с гръб към телената ограда, разкопча дюкяна си и започна да пикае. Нажежените камъчета зацвърчаха пред краката му. Заяпя се в сянката си. Слънцето вече клонеше към залез и тя беше изтънена и почти два пъти по-висока от него. Русолявата му коса стърчеше на всички страни.

Закопча панталона, ритна ядно една капачка от бира към празния резервоар за вода и влезе в двора. Огледа изгорялата трева, ветропоказателя, който не беше помръдвал цял ден и празните конюшни. Вратата и прозорците на дървената къща бяха отворени. Само мрежите за комари спираха нападта от насекоми в тази жега.

Бащата, притихнал на верандата, следеше с очи момчето. Всъщност той го наблюдаваше отдавна. Гледаше го още докато беше малка точица в далечината, при сондите, които като два черни клюна чукаха по каменистата земя под червеното слънце. Погледите им се срещнаха.

– Намери ли... – попита тихо той и отпи от бирата си.

– Нищо... пак нищо – отговори момчето. – Няма извори наблизо. Даже растения няма.

– Иди да прибереш конете – каза тихо бащата и хвърли празната бутилка при останалите в купчината пред него.

Замълчаха. Момчето гледаше в краката си с присвити очи. Внезапно вдигна глава.

– Искам да се махнем оттук! – извика гневно.

Бащата пое дълбоко въздух.

– Сине... знаеш защо дойдохме толкова... надалеч! – промълви бащата, загледан в празните бутилки от бира.

– Вече не ме интересува! Не искам нито ден повече да живея тук!

– Знаеш, че сме много надалеч от всичко живо...

– Няма значение! Ако трябва и години ще яздим. Двайсет години, трийсет... Четирийсет години! Не мога нито ден да живея тук, татко! Тук няма нищо за нас. Само влечуги, мухи и

скакалци... Какво чакаме още?!

Тръгнаха призори.

Оставиха всичко както си е.

Не заключиха къщата. Нямаше смисъл. Дори оставиха двете сонди да дълбаят. Докато духаше вятър, щяха да скрибуцат и чоплят каменистата земя, която някога е била дъно на огром-на река.

Оседлаха конете, взеха малко храна и вода, напълниха пушките и револверите. Нахлупиха шапките и потеглиха.

Зад тях, след всяка крачка на конете като за последно сбогом земята потъваше, обвита в мрак.

Яздеха мълчаливо.

От време на време бащата поглеждаше към момчето. Беше тринайсетгодишно и нямаше много опит в ездата. То пък гледаше да не изостава и дори се стараеше конят му да е поне с една глава напред.

Слънцето изгряваше – кръгло, червено и безмилостно. Равнината напред изглеждаше безкрайна. Там, някъде далече, докъдето можеше да види човек, хоризонтът леко се размазваше и трептеше просто за да напомни, че огънят идва.

– Всъщност защо дойдохме да живеем тук? – попита момчето заядливо след час мълчалива езда.

Бащата го погледна косо. Не му се отговаряше на никакви въпроси, най-малко пък на този.

– Дойдохме тук, за да сме... далече от майка ти.

Момчето се замисли. Мина четвърт час преди да проговори пак:

– Мама е на небето. Няма значение къде сме.

Бащата въздъхна.

Побутна шапката си назад и започна отдалече:

– Това небе не е онова небе...

– Нещо не те разбирам. Небето не е ли едно и също и мама не е ли там, горе?

Дошло беше времето, когато момчетата нямат лесни въпроси, а бащите нямат вълшебни отговори...

– Да, майка ти е там. Но... направиш ли и само една крачка по земята, небето над теб вече не е същото... Това, което виждаш, се променя.

– И ние дойдохме в тази пуста земя, за да сме далече от нея?!
– Да, за да сме далече от онова небе, което да ни напомня за нея...
Момчето сръчка коня и се замисли.

– Добре, значи и тя не ни вижда. Ние сме далеч от нейното небе?
Бащата погледна нагоре, въздъхна и рече:
– Не е точно така. Оттам, от небето се вижда всичко и навсякъде. Това е една безкрайност, сине... Където и да е майка ти по небето, тя може да ни види... Но не знам дали ни гледа...
Замълчаха.

На момчето му беше лесно да не говори, докато язدهа. Когато останаха само двамата с бащата, мълчанието се превърна във верен приятел и на двамата. От своя страна бащата отдавна се чувстваше пропит от вина и за него мълчанието беше облекчение.

„Da ti jebem i život i Amerika!“¹⁴ – помисли си бащата на родния език. Стар навик. Дори след толкова години в чужбина все още говореше на ум на майчиния си език.

Жена му си бе отишла внезапно една нощ след няколкодневна треска.

Бащата бързо взе решение да заминат със сина си надалеч. Не можеше да понесе мисълта, че ще продължи да живее в къщата, в която бяха живели тримата, ще докосва същите предмети, ще яде в същите чинии и ще спи в същото легло.

След кратък имуществен спор, бащата, макар и второроден син, беше признат от по-големия си брат за пълноправен наследник. Продаде всичко (пак на брат си), купи само двата коня (кръстиха ги Нико и Клара) и оръжие, качи сина си на единия и пое на запад.

Беше дочул, че там има новооткрити участъци с петрол и с това бяха свързани надеждите му за ново начало.

„Da smo bili živeli u Evropu...“¹⁵

Спряха, там където инстинктът на бащата му подсказа. Същия ден купи огромен пуст имот с надеждата да намери пет-

¹⁴ Майната ти и живота ти, и Америка! (хърв.)

¹⁵ Да бяхме останали в Европа... (хърв.)

рол, което му се струваше доста вероятно. По пътя беше видял доста такива земи и това му даваше увереност в начинанието.

Дори и ниската цена на имота не му подсказа грешката, която беше направил.

За негово нещастие беше спрял точно където не трябва.

Петрол имаше на изток от мястото, което беше купил. Петрол имаше и на запад. Просто не бяха пътували достатъчно на запад. Трябваше им още една седмица езда...

Огромните разстояния бяха объркали бащата и той беше купил място съвсем в началото на пустинната и безводна местност, която разделяше огромните нефтени полета на запад и изток в областта.

В имота му нямаше дори вода.

Когато синът му най-сетне го накара да се махнат от там, бащата вече знаеше накъде ще поемат.

На запад.

Наближаваше обед. Бащата беше потънал в мисли за разстояния, граници и часове път. Нико и Клара се мъчеха по пясъка, тътреха се, пръхтяха, затъваха, кривяха крака, но не спираха...

Умът на момчето се рееше в далечините. Загледа се напред, към безкрайната равнина, потънала в червено-оранжева маражня, и се замисли.

„Какво има след края на всичко...?“

„Ние яздим, яздим, все напред и напред... Ако е вярно това, което татко казва, че Земята е кръгла, няма ли изведнъж да стигнем до някакъв наклон и да се озовем с главите надолу...? А всъщност това е само Земята. Освен нея, казва баща ми, има други планети, има слънце, което е толкова малко, а пък огрява цялата земя...

И много други планети има също...

А какво има след тях... Сигурно други планети. А след тях... И пак след тях? И къде е краят...“

– Ти какъв беше, преди да се срещнете с мама? – попита момчето.

Бащата го погледна изненадан. Синът му досега не се беше интересувал от миналото му.

– Ами... бях учител. И... бях самотен...

– По какво беше учител?

– Естествени науки, природа, такива неща. Преподавах в един католически университет. „Света Мария“ се казва. На името на Божията майка.

– Затова ли знаеш толкова много за слънцето, земята и звездите?

– Да. И ти може да го научиш. В книгите всичко е написано. Момчето замълча.

– И Бог е имал майка...

– А това училище, университет, де, „Света Мария“, защо се нарича католически?

– Учехме децата на християнска религия.

– Тогава защо не се казва направо християнски, а католически?

Бащата килна шапката си назад, изтри потта с кърпата и изпуфка.

Нямаше нищо против въпросите на сина си, те го разсейваха от мислите му и го спасяваха от монотонността на язденето, но...

– Защото... ммм... има много християнски учения! Едно от тях е католическото.

Момчето заби поглед в земята.

– Господ е един, а ученията за него много... – изрече с равен глас то.

Бащата не отговори нищо.

– На теб май не ти се говори много, а?

– Не, сине, говори ми се, но въпросите, които задаваш напоследък, изискват от мен точни отговори. Дядо Коледа го няма вече! – усмихна се бащата.

– Аз четох началото на Светата книга. Там за създаването на света пишеше едно, пък ти си ми разказвал други неща. Как така хем сте учили децата на християнска религия, хем на при-

рода и науки...

Този път бащата се разсмя с глас... Сръчка Нико, разхлаби кърпата на врата си и се извърна към сина си.

– Нямах представа колко си прав. И нямах представа колко века никой не може да отговори на този въпрос...

Слънцето превалеше от средата на небето. Беше болезнено дори да се погледне. Двамата бяха наметнали палтата си, защото лъчите жулеха кожата до кръв. Така навлечени пък имаше опасност да се сварят.

Момчето сложи длан на челото си и се загледа напред.

– Какво е това? Прилича на кръстове...

– Това са кактуси, сине. Просто така са пораснали. Наистина приличат на кръстове...

– Това е добра новина – щом има растения, значи скоро ще има вода?

– Абе, кактусите не са най-добрият предвестник за извори на вода, ама пред нищото и това е нещо – промърмори бащата.

Така или иначе пустинният пейзаж, от който тръгнаха, бавно почваше да се променя.

От пясъка, в който конете непрекъснато затъваха, земята се понапълни с дребни камъчета, почвата стана твърда, ездата потръгна, дори и конете се оживиха и от измъчения раван преминаха в лек тръс.

Спряха да починат. И те, и конете.

Момчето изохка. Беше хванало манерката с гола длан и тя го опари. Бащата му подаде тенекиена чаша:

– Налей тук малко да се поохлади и тогава пий. Иначе ще си опариш и гърлото.

Седнаха под един от десетките кактуси наоколо, конете също подвиха крака.

Момчето уви палтото около кактуса, за да не го убодат, и седна. Отново изохка. Бедрата му се бяха схванали от ездата.

Погледна пред себе и попита:

– Какво смяташ да правим от тук нататък?

Бащата отпи глътка от топлата вода и бавно започна:

– Ще продължим да яздим, ще стигнем там, където има вода.

И петрол, надявам се. Обявил съм старото място за продажба. С парите ще купим ново място. Ще построим нова къща и ще започнем нов живот.

– А аз какво ще правя?! – момчето беше почти разплакано.

– Ще ходиш на училище, ще пораснеш, ще се ожениш. Ще имаш деца, аз ще имам внуци. После аз ще си отида от този свят и така... Така вървят нещата...

– Не искам така. Не може да е само това!

Бащата въздъхна и мислено погали сина си по бузата.

Мълчаливо се качиха на конете и потеглиха отново. Появиха се първите дребни храсти.

Небето се смили и започна леко да посивява. Бледи облаци закриха слънцето и започнаха да се струпват един до друг.

Момчето вдигна натежалите си клепачи и погледна с надежда нагоре.

Сякаш повика дъжда.

След малко заваля.

„Мама плаче за мен...“ – беше първото, което му дойде на ума.
„Vog se smilovao!“¹⁶ – помисли бащата.

Не валеше силно, а и нямаше къде да се скрият. Затова не спряха и продължиха да яздят. Конете, също разхладени, закрачиха по-бързо.

Пейзажът постепенно започна да се изпълва с живот и надежда. Прелетяха няколко птици. На бащата му се стори, че в далечината пред тях прибягват някакви дребни гризачи. Той инстинктивно докосна револвера си отдясно на кръста. Храната им беше малко, а по някое време трябваше да помислят и за вечеря. Момчето вече беше омърлушено. Имаше толкова въпроси към баща си, на които майка му не беше успяла да отговори...

– Ние защо сме католици? – попита момчето.

Бащата се замисли.

– ... семейството ни е такава. Католици сме. Дядовците и ба-

¹⁶ Смили се Бог! (хърв.)

бите ти бяха католици, техните баби и дядовци също... Аз съм католик, майка ти също беше добра католичка, вечна ѝ памет. Така вървят нещата при нас.

– Аз кога станах католик? Защото не помня да съм ставал.

– Стана католик, когато аз и майка ти те кръстихме в католическа църква. За да си като нас. Беше още бебе.

– Значи не съм се родил такъв. И никой не ме е питал дали искам да бъда католик, или някакъв друг?

Бащата изхъмка нещо неразбрано и смушка коня си. Продължаваше да ръми.

– А каква е разликата между нас, католиците и другите християни?

Бащата сподави въздишката си и се замисли.

– Кажи, де...

– Не мълча, сине, мисля. Мисля как най-добре да ти обясня.

Не му беше лесно в тази жега да обяснява почти хилядолетната история на християнския скандал... Наред с всичко друго.

– Слушай сега. Християните сме се разделили преди много векове. Основната кавга е била заради ролята на Сина Божи. Скарали са се дали всъщност и от Него произхожда нещо, или всичко е от Отеца, Бащата... – бащата се усмихна вътрешно в себе си. – Проблемите винаги почват от синовете, да знаеш...

– Ти също си син. И Бог също е бил син...

Бащата се разсмя от сърце, дръпна поводите на Нико и отговори:

– Ето тук не си прав. Бог Отец не е ничий син. Той е „творецът на всичко“, несътворен и чрез него всичко е станало. Така пише в книгите. Хайде, сбутай Клара да побърза, че изоставаш.

Момчето пришпори коня и се изравни с бащата.

– В кои книги пише така. В твоите?

– ... В моите пишеше по-различни неща. И да, има доста разлики между нас и другите християни.

– Например?

– Например ние вярваме, че Божията майка е чиста и невинна.

Момчето присви очи.

– А другите мислят, че тя е виновна за нещо...?

Бащата се усмихна през зъби.